[א] כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער [א] ניקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין. לימא רבנן היא ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה *היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה? אפילו תימא ר' יהודה כולה חדא גזירה היא. ת"ר "בשעריך" [ב] אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות יש בהן חובת מצוה למקום משום שנא' וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. א"ל אביי לרב ספרא הני אבולי דמחוזא מ"ט לא עבדו להו רבנן מזוזה? אמר ליה הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי, א"ל ואקרא דכובי גופה תבעי מזוזה דהא אית בה דירה לשומר בית האסורין דהא תניא [ג] בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת חייבת במזוזה. אלא אמר אביי משום סכנה דתניא [ד] מזוזת יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל וא"ר יהודה מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי ומצאו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז *והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אין ניזוקין? היכא דקביע היזקא שאני דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באתי. תני רב כהנא קמיה דרב יהודה [ה] בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהן. ומאי נאותות רוחצות. א"ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא סתמא חייבין והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה. אלא מאי נאותות מתקשטות והכי קתני אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורין א"ל רב כהנא ושהנשים מתקשטות בהן פטורין והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה. אלא מאי אית לך למימר מתקשטות תנאי היא לדידי נמי סתמא תנאי היא דתניא ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורין מן המזוזה ויש מחייבין, באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהנשים נאותות בהן פטורים מן המזוזה. רב כהנא מתרץ לטעמיה ורב יהודה מתרץ לטעמיה. רב כהנא מתרץ לטעמיה ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המזוזה בסתם ויש שמחייבים בסתם באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהנשים נאותות בהן ומאי נאותות רוחצות פטורין מן המזוזה. אי הכי היינו מרחץ? אשמעינן מרחץ דרבים ואשמעינן מרחץ דיחיד - דס"ד אמינא מרחץ דרבים דנפיש זוהמיה אבל מרחץ דיחיד דלא נפיש זוהמיה אימא ליחייב במזוזה, קמ"ל. רב יהודה מתרץ לטעמיה הכי קתני ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות שפטורין מן המזוזה אפי' מתקשטות ויש מחייבין במתקשטות אבל סתם דברי הכל פטור באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורין מן המזוזה משום דנפיש זוהמיה. ולרב יהודה סתמא דברי הכל פטור והתניא בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה. *יכול שאני מרבה אף בית

תורה אור

דברים ו

ש"א טז

בזרך מלוה לפרהדרין - משום שלא יאמרו...

שערים

(ר' ספרא) שערים אלו הבנויים בצורת כיפה

(אביי)

שער עצמו חייב במזוזה שדרך אותו שער נכנסים לו

ותבואה ואין אדם דר בו

פשוטו

כל השערים · שערי מזרח עזרה: **אחד שערי מדינות** · יש מדינה מוקפת הרים ויערים בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר: **אבולי דמחוזא** · שערי עיר ששמה מחוזא והיו רובן ישראל: **לאקרא דכובי** · בנין בנוי עליהן ונקרא כובי והשערים תחתיו עשויין ככיפה ובנין הבנוי על גבי כיפין חזק יותר: **ואקרא דכובי גופה** · משום אותו בנין עצמו תבעי השער מזוזה שדרך אותו השער נכנסין לו: **משום סכנה** · שלא יאמר המלך כשפים עושים בשערי עירי: **נבדקת** · שמא נרקבה או נגנבה: **ושל רבים** · שערי אלירות ומדינות ועיירות: **פעמים ביובל** · כל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם תטריח יהא כל אחד ואחד אומר יעשו חבירי: **בארטבין** · שם האיש ואמרי לה על שם האומנות: **קסדור** · שם פקידות הוא כגון סרדיוט והוא שוטר: **דקביע היזקא** · עלילות המושל מזומנות תמיד: **איך אלך** · למשוח את דוד ע"פ הדיבור: **בית האוצרות** · של יין ושמן ותבואה ואין אדם דר בו: **מפני שהנשים נאותות** · נאותות לשון הנאה ומשום דמקום נגאי הוא שעומדות שם ערומות אין כבוד שמים להיות שם מזוזה: **אע"פ שהנשים מתקשטות** · שם בבשמים וס"ד אמינא דירה היא, קמשמע לן דלאו דירה היא: **אלא מאי אית לך למימר** · כי פרשת נאותות מתקשטות שם ותיקשי מתני' אמתני' ונימא תנאי היא: **ויש מחייבין** · והיינו תנאי וכל חד מן אמוראי מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ דבסתמא פליגי אבל מתקשטות דכ"ע חייבין ורב יהודה מתרץ דבמתקשטות פליגי אבל סתמא דכולי עלמא פטור: **ושהנשים נאותות בהן** · כלומר בית התבן ובית הבקר ובית העצים ושהנשים רוחצות בהן ובית הטבילה אע"ג דאשמעי' מרחץ איצטריך לאשמועינן בית הטבילה אע"ג דליכא זוהמא: **ולולין** · מקום גידול התרנגולין: בית

כל השנה לפרסם הדבר שיהיה נראה לכל כמו דירה חשובה וכן לענין מעשר מחייבא מדרבנן בין בחג בין בשאר ימות השנה ולא תיקשי דילמא אתי לאפרושי מן הפטור כו' דה"מ אי אמרינן דלא מחייבא אלא בחג בעידנא דאית בה דירה ניחוש דילמא אתי למיטעי כיון דחזי דלא מחייבא אלא בההיא שעתא אתו למימר דדירה גמורה היא דאורייתא אבל השתא דמחייבא לה אפי' בשאר ימות השנה דליכא דירה בה כלל הכל יודעין דמדרבנן הוא דמחייב לה ולא אתי למיטעי:

והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה · תימה לי לימא ההיא איירי כשהנשים רוחצות בו וי"ל ברפת בקר אין הנשים רוחצות דדוקא בית הבקר דלעיל דהיינו שעשוי לבקר אבל אין מעמידין בה בהמות בקביעות נשים רוחצות בו אבל רפת בקר משמע שעומד בו בקר בקביעות והוא מטונף בזבל הבקר אין הנשים רוחצות בו:

אף על פי שהנשים מתקשטות בהן · אינו מגיה הברייתא דה"ק מפני שהנשים נאותות ומתקשטות רק בהן ואינם דרים בה דירה גמורה והא דקאמר אע"פ שהנשים מתקשטות פי' לא מיבעיא אם לא היו אפילו מתקשטות דפטורין אלא אף על פי שמתקשטות:

יכול שאני מרבה אף בית שער וכו' · משמע דבית שער פטור מן המזוזה ותימה דבפרק הקומץ רבה (מנחות דף לג:) תניא בית שער אכסדרה ומרפסת חייבת במזוזה וכן משמע בפ"ק דסוכה (דף ח:) דבית שער חייב במזוזה גבי שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו דפריך ותיהוי חיצונה בית שער ותתחייב במזוזה וי"ל דהכא מדאורייתא קאמר והתם מדרבנן א"נ י"ל דהכא איירי בבית שער של אכסדרה ובית שער של מרפסת והא דקתני בית שער אכסדרה פירוש של אכסדרה והאלפסי תירץ התם בפתוחין לבית*:

והתניא אחד שערי בתים ורפת כו' · לא הוה מצי לשנויי במתקשטות חדא דברפת אינן מתקשטות כיון דמטונף הוא ובהמה עומדת בו בקביעות כדפי' לעיל אי נמי כיון דקתני לה בהדי הנך דלפי' סתמא חייבת א"כ רפת בקר נמי בסתמא איירי: הכל

[illegible]

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ו מהל' ס"ת ומזוזה הל' ו:

ל ב שם הל' ח סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף א:

לא ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ג:

לב ד שם פ"ה הל' ט טוש"ע י"ד סי' רצא סעיף א:

לג ה ו שם פ"ו הל' ז טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף ג:

◆

רבינו חננאל

ת"ר בשעריך בין שערי בתים בין שערי חצירות בין שערי מדינות בין שערי עיירות יש בהן מצות למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך על כל שער ושער: הני אבולי כו'. פי' תיקרא של מבואות לחיזוק ספני כובד הכובי עשויה שעושין אותם הכובים עליה דירה לשומר המבוי ולא משום צורת פתח ואקשינן גם זה (חיים) חייב. דתניא ביה"כ שיש בה בית דירה לחזן או לשומר ביהכ"נ חייב במזוזה. ופרקינן לעולם כי האי גוונא חייב והני אבולי אמאי לא עבדי בהו מצוה (א"ל) פעמים שבא לבודקה ורואין אותו הגוים העוברין והשבין ואומרים לו יהודי אתה ומכשפות אתה עושה ואתי לידי סכנה. והיכא דשכיח היזקא ראוי להתרחק מסכנה ואע"ג דהיא מצוה כדכתיב ויאמר שמואל איך אלך וגו'. תני רב כהנא בית התבן ובית הבקר ובית העצים והאוצרות פטורין מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהן. ופריש רב כהנא מאי נאותות רוחצות ממש. הא סתמא חייבין. ואקשינן והתניא רפת בקר פטורין מן המזוזה. ופירק רב יהודה מאי נאותות מתקשטות והכי קתני ואע"פ שמתקשטות בהן הנשים פטורין ואקשינן עליה והתניא אם נשים מתקשטות בה חייבין א"ל רב כהנא לרב יהודה מאי אית לך למימר מתקשטות תנאי היא יש תנא שמחייב ויש תנא שפוטר לדידי נמי דפרישנא נאותות רוחצות ממש אבל סתם חייבין תנאי היא דתניא ביתך ביתך המיוחד לך כו'. רב (הונא) [כהנא] מתרץ לטעמיה זו הברייתא ומפרש בה פטור מן המזוזה בסתם ויש שמחייבין בסתם. הנה תנאי נינהו דבסתמא אחד מחייב ואחרים פוטרין ורב [יהודא] מתרץ לטעמיה *)מן המזוזה במתקשטות ויש שמחייבין במתקשטות הנה תנאי [פליגי] במתקשטות וסבירא ליה **)שמעתא לרב כהנא רפת וכיוצא בה אם עשויות בפירוש למרחץ פטורין הא סתמא יש תנא דמחייב במזוזה ולרב יהודה יש תנא שמחייב מפני שמתקשט בהן שהן כמו בית דירה אבל בסתם פטורין ויש תנא שאמר אע"פ שמתקשטות בהן פטורין. וכ"ש סתם לדברי הכל (סתם) פטורין והתניא אחד שערי בתים ושערי חצירות ושערי מדינות ושערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה ועלתה תיובתא דרב (כהנא) [יהודא] תיובתא וקי"ל

*) חסר כאן וצ"ל ומפרש בה פטור מן המזוזה במתקשטות. **) אולי צ"ל וסלקא שמעתתא וכו'.

נושא
למה לא היו מזוזות
בשערי העיר
מחוזא

מבנה

△ תשובות לשאלה
ה נ"ג

תת נושא
שלוחי מצוה
אינן ניזוקין

נושא
חיוב מזוזה לבית
הבקר (רפת)

1) נשים רוחצות בו
2) נשים מתקשטות בו
3) סתם

מבנה

צורות להבנת סתירות

מסורת הש"ס

[ביצה ג. וש"נ]

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ניקנור נמחק וצ"ל המים:

פסחים ח: קידושין לט: חולין קמב:

טבלא *

בית הבקר:	① מתקשטות	② סתם
ר' כהנא	לכו"ע חייב	פליגי תנאי
ר' יהודה	פליגי תנאי	לכו"ע פטור

* הסוגריים מראים דרך בנין [illegible] הקושיא

תוספות ישנים

ואחד שערי מדינות. וא"ת ואמאי מחייבי בה משום דנכנסין דרכו לבתים והא פטרינן לקמיה בית שער אע"פ שנכנסין דרכו לבית וי"ל דעדיפי מבית שער לפי שהוא דבר קטן אבל אלו הוו להו כפתח אלירות שהם גדולים ונכנסים דרכם לבתים אך תימה דמשמע דמחייב להו במזוזה בכל ענין ואמאי אם נבנה השער קודם הבתים דהוה ליה הוקף ולבסוף ישב הא לגבי עירוב דמדרבנן לא חשיב כדתניא פרק עושין פסין (דף כו.) עיר חדשה מודדין לה מישיבתה וישנה מתומתה איזו היא חדשה שהוקפה ולבסוף ישבה ישנה שישבה ולבסוף הוקפה ואמרינן נמי בפ"ק דמגילה (דף ג:) כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר כו' ולענין מקרא מגילה איירי התם ומאי שנא דלא מפלגינן לענין מזוזה ושמא י"ל דכיון דנכנסין דרכם לבתים אין לחלק דמ"מ ביתך מיקרי שפיר לענין מזוזה וא"ת אמאי לא אמרינן נמי דומיא דבית כדאמרינן לקמן מה בית שעשוי לכבוד כו' ה"נ נימא מה בית שהכלים משתמרין בתוכו כדאמרינן א) במסכת נדה פרק בא סימן (דף נח.) גבי מעשר דראיית פני הבית וי"ל שאני הכא דכתיב הרי ובשעריך אבל אין לומר דלשון ובשעריך משמע שערי עיירות ולא תיקשי מידי מההיא דעירובין כהוקף ולבסוף ישב ומההיא דבא סימן דהא בירושלמי אמר טעמא שדרך שם נכנסין לבתים: **ואאקרא** דכובי גופה תיבעי מזוזה. אבל מאקרא גופיה לא פריך כי שמא הוא עצמו אינו בית ויש ספרים דגרסי ואקרא דכובי גופיה תיבעי מזוזה משמע שהוא עצמו חשיב בית: **ושל** רבים נבדקת פעמים ביובל. פירש בקונטרס שאין להטריח שאם מטריח יאמרו יעשו חבירי ואין נראה דא"כ מה שייך התם מילתיה דר' יהודה דארטבון אלא נראה לרבי דטעמא משום סכנה דאם יבדקוה תדיר יבא סרסר לידי הסכנה כי ההוא מעשה דארטבון דסיכן וגבה ממנו אלף זוז ואע"פ שסכנה זו אינה אלא על הבדיקה מ"מ יש לחוש כמו כן בעשיה פן יאמרו כשפים כו': **לדידי** נמי סתמא תנאי היא. וא"ת אמאי דחיק לשנויי הכי נימא הא דקתני רפת בקר פטור מן המזוזה ברוחצות כי היכי דמוקי רב יהודה בסמוך ויש מחייבין במתקשטות וי"ל כיון דמצינו תנאי לא חייש לאוקמה הכי אליביה ועוד דלא סבירא ליה ההיא דיחויא דכי דחי במתקשטות לא ס"ל: **יכול** שאני מרבה אף בית שער. הקשה רבינו שלמה במנחות (דף לג:) דבפ"ק דסוכה (דף ח:) פריך ותיהוי חיצונה כבית שער לפנימית ותתחייב במזוזה ותירץ דמדרבנן חייבת ורב יצחק אלפס תירץ דהכא מיירי בפתוחין לגינה והיא דסוכה וכן ההיא דמנחות פרק הקומץ רבה אכסדרה בית שער ומרפסת חייבין במזוזה ב) דמדתני להו כבית שער ולא כבית משמע דלא הוי טעמיה משום דפתוחין לבית ועוד קשה לי מאי פריך מההיא ברייתא לרב חסדא דשער אכסדרה ממזוזה לימא דרב חסדא בפתוחין לגינה וברייתא בפתוחין לבית אך נראה להוות דלאביי פריך דאמר חזינא להו לאספלידי דבי מר פירוש אכסדראות שיש להן פצימין ולית להו מזוזה והתלמוד היה יודע שלא היו פתוחין אותן אספלידי לגינה דא"כ מאי האי שנויא דקא משני התם באכסדרה רומיתא פירוש אכסדרה שיש לה ארבע דפנות מארבע רוחותיה ורובם פתחים והלונות כעין אותן עליות וי"ש אמאי פטורים ממזוזה כיון שפתוחים לבית אבל לפירוש הקונטרס לא הוה מצי לשנויי דרב חסדא מדאורייתא וברייתא מדרבנן דהא דומיא דמילתא דאכסדראות רובם דלא היה להם מזוזה דמייתי עלה דהיינו מדרבנן ועוד כי יותר יש לרב חסדא להשמיענו חידוש אפילו מדרבנן: ינאי

א) מכאן לא מוכח אבל מוכח הוא מס' הפועלים דף פח מדברי ר"י ועיין ש"י. ב) אולי צ"ל בפתוחין לבית ולא נראה דמתני' לא כו' לבית ואין נראה לדהות כו'.